

VÝKLAD PRÁVA EVROPSKÉ UNIE

VÝKLAD PRÁVA EVROPSKÉ UNIE

Alexander J. Bělohlávek
Jan Šamlot

1. vydání

Vzor citace:

Bělohávek, A. J., Šamlot, J. Výklad práva Evropské unie. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2025, 408 s.

Bibliografické informace Národní knihovny České republiky. Národní knihovna České republiky uvádí tuto publikaci v České národní bibliografii. Podrobné bibliografické údaje jsou k dispozici na internetu na adrese [https:// www.nkp.cz/](https://www.nkp.cz/).

Publikace odpovídá stavu právní úpravy k 30. dubnu 2024.

Recenzenti:

Prof. et Doc. (mult.) JUDr. Karel Klíma, CSc., dr. hab.

JUDr. Oto Kunz, CSc.

Autoři publikace: prof. JUDr. et Mgr. Ing. Alexander J. Bělohávek, dr. hon. c., JUDr. Jan Šamlot

Vydání první

Nakladatelství C. H. Beck v Praze v roce 2025

Jungmannova 750/34, 110 00 Praha, Nové Město, beck@beck.cz

Odpovědný redaktor: Lukáš Svoboda

Sazba: SV, spol. s r. o.

Tisk: Tiskárny Havlíčkův Brod, a. s.

© Nakladatelství C. H. Beck, 2025

ISBN 978-80-7400-981-5

Auctorium – O autorovi

Alexander J. Bělohlávek [Prof., Prof. zw., Doc., Dr. et Mgr., Ing. (oec), dr. h. c., prof. hon.]

Profesor Bělohlávek studoval na Právnické fakultě UK v Praze a Ústavu mezinárodního práva a mezinárodních vztahů tamtéž. Kromě toho vystudoval v zahraničí mezinárodní ekonomiku. První vědecké hodnosti dosáhl na Právnické fakultě UK Praha v roce 1993, od roku 1996 je docentem a v roce 2001 byl jmenován profesorem a v roce 2015 získal hodnost profesor ještě pro další obory. Různé vysoké školy v zahraničí mu udělily čestné vědecké a další hodnosti, jako hodnost dr. h. c. a čestný profesor pro obor mezinárodní právo (prof. hon.). Je nositelem řady ocenění a vyznamenání udělených veřejnými i soukromými institucemi v tuzemsku a v zahraničí.

Zaměřuje se na mezinárodní právo soukromé, některé oblasti mezinárodního práva veřejného, tuzemské i mezinárodní rozhodčí řízení, právo zahraničního obchodu a mezinárodní ekonomiku, některé oblasti mezinárodního práva finančního a mezinárodní finance a mezinárodní vztahy.

Vedle advokátní praxe v Praze a v letech 2005–2015 též v USA a pedagogické činnosti zastává řadu funkcí, je členem několika významných zahraničních institucí, sdružení a komisí. Od roku 2011 působil jako prezident Světové asociace právníků WJA (The World Jurist Association) ve Washingtonu, D.C., USA. V letech 2009–2018 byl po tři funkční období též členem ICC (Mezinárodního rozhodčího soudu v Paříži) za Českou republiku.

V letech 1991–1996 vyučoval na Právnické fakultě UK Praha nejprve na Ústavu autorských práv, práv průmyslových a práva soutěžního, posléze na katedře obchodního a hospodářského práva – oddělení mezinárodního práva soukromého. Od roku 1992 působí na katedře práva Ekonomické fakulty v Ostravě a dále přednáší na Katedře mezinárodního práva Fakulty právnické ZČU. Je rovněž vedoucím katedry mezinárodního práva a mezinárodních vztahů ve Varšavě. Je členem vědecké rady Fakulty právnické ZČU a členem některých oborových rad.

Jako rozhodce nebo předseda rozhodčího senátu rozhodoval více než 600 sporů. Je místopředsedou Mezinárodního rozhodčího soudu při Českomoravské komoditní burze (PRIAC), ředitelem (členem *board of directors*) Panamerického arbitrážního a mediačního centra v Nassau. Je zapsán na listinách rozhodců a doporučených odborníků na rozhodčí řízení a mezinárodní problematiku a rozhoduje spory u Mezinárodního rozhodčího soudu Hospodářské komory Rakouska (VIAC) jakož u stálých rozhodčích institucí Kišiněv (Moldavsko), Vilnius (Litva), Moskva (MKAS, Rusko), Alma-Ata (Kazachstán), Ljubljana (Slovinsko), Minsk (Bělorusko), Varšava (Polsko), Kyjev (Ukrajina), Kuala Lumpur (Malajsie), Bukurešť (Rumunsko), Bratislava (Slovensko), Peking (Čína), Harbin (Čína), Shenzhen (Čína), Hong Kong (Čína, SAR), Macao (Čína, SAR), Nassau (Bahamy), Abu- Dhabi (SAE), Rio de Janeiro (CBMA, Brazílie),

Biškek (Kyrgyzstán), Istanbul (Turecko) a dalších. Rozhoduje též spory v rámci pravomoci Mezinárodního rozhodčího soudu ICC v Paříži, podle UNCITRAL Rules a jiných pravidel. Byl rovněž jmenován rozhodcem v některých investičních sporech. Dále je na listině rozhodců vedené Komisí EU pro bilaterální spory na základě obchodních smluv uzavřených Evropskou unií s nečlenskými státy. Je rovněž členem Mezinárodní obchodní komory, Švýcarské arbitrážní asociace, Rakouského sdružení pro rozhodčí řízení, Německého institutu pro rozhodčí řízení, Ruské arbitrážní asociace, ASIL (American Society of International Law), asociovaným členem Law Society of England and Wales, členem International Law Association, International Bar Association a dalších mezinárodních organizací a sdružení.

Kromě toho je autorem více než 150 monografií (vydaných v češtině, němčině, angličtině, francouzštině, ruštině, ukrajinštině, polštině a rumunštině), více než 450 odborných článků především v oblasti mezinárodního práva soukromého, procesního, obchodního a finančního, ale i v některých oblastech mezinárodního práva veřejného a mezinárodních financí. Současně je hlavním editorem a členem redakčních rada mnoha odborných periodik.

Za více než 30 let se účastnil přes 200 mezinárodních kongresů a konferencí a přednášel na řadě zahraničních univerzit. Takto přednášel například (výběr, v některých místech opakovaně nebo pravidelně) v Albánii, na Arubě, v Austrálii, na Bahamách, v Bělorusku, Číně (Shanghai, Jinan), ve Francii (Paříž, Lyon), v Chorvatsku, Indii, na Islandu (Reykjavík), v Irsku, Izraeli (Jerusalem, Tel Aviv), Itálii, Japonsku, Jižní Africe (Kapské Město, Johannesburg, Stellenbosch), Kanadě, na Kypru, v Kataru, Kyrgyzstánu, v Litvě, Mexiku; Moldavsku, Německu, Nizozemsku, Polsku, Portugalsku, Rakousku, Rusku (Moskva, Petrohrad, Vladivostok), na Slovensku, ve Švýcarsku, v Turecku, na Ukrajině, v USA (Los Angeles, CA, New York, NY, Washington D.C.), ve Velké Británii a na řadě dalších míst.

Auctorium – O autorovi

Jan Šamlot [JUDr.]

Jan Šamlot studoval na Právnické fakultě UK v Praze, kde získal svou první akademickou hodnost [Mgr.]. Následně na Právnické fakultě UK v Praze úspěšně složil rovněž rigorózní státní zkoušku a obdržel titul doktor práv [JUDr.].

V praxi se zaměřuje na mezinárodní právo soukromé, zejména mezinárodní právo procesní, právo mezinárodního obchodu a tuzemské i mezinárodní rozhodčí řízení. Kromě toho je též rozhodcem u Mezinárodního rozhodčího soudu v Praze při Českomoravské komoditní burze Kladno, Česká republika (PRIAC), u kazašského mezinárodního rozhodčího soudu „Kazakhstan International Arbitrage“ [„Қазақстандық Халықаралық Арбитраж“], se sídlem v Almaty, u kyrgyzského mezinárodního rozhodčího soudu „International Court of Arbitration at the Chamber of Commerce and Industry of the Kyrgyz Republic“ [„Международный Третейский суд при Торгово-промышленной палате Кыргызской Республики“], se sídlem v Biškeku, či u brazilského mezinárodního rozhodčího soudu „Brazilian Center for Mediation and Arbitration“ [„Centro Brasileiro de Mediação e Arbitragem“], se sídlem v Rio de Janeiro a São Paulo. V roce 2024 například přednášel na mezinárodní konferenci o rozhodčím řízení v Istanbulu (Turecko) a je činný v dalších oblastech akademického a profesního života.

Jan Šamlot aktivně publikuje odborné články, zejména z oblasti mezinárodního práva soukromého. Od roku 2023 je též členem redakční rady ročenek CYArb® – The Czech (& Central European) Yearbook of Arbitration® a CYIL – The Czech Yearbook of International Law® vydávaných nizozemským nakladatelstvím Lex Lata B.V. Je rovněž autorem monografie na téma „Výkon soudního smíru“ (C. H. Beck, Praha, 2022).

Gratiarum – Poděkování

Autoři tímto vyjadřují své upřímné poděkování všem svým kolegyním a kolegům za jejich účinnou pomoc a podporu při zpracování této monografie.

Současně autoři děkují Martinu Grachovi, Ondřeji Jenšovskému, DrTf Lence Němečkové, dr. Kateřině Kamišové, Ing. Karlu Nohavovi, Nele Němečkové a dalším kolegyním a kolegům za jejich neocenitelnou pomoc v souvislosti s jazykovým a technickým zpracováním této publikace.

(Autoři)

Index – Obsah

Auctorium – O autorovi	V
Gratiarium – Poděkování	IX
Index compendiorum – Seznam zkratek	XVII

Vybraná ustanovení mezinárodních smluv místo úvodu	1
I. Vybraná ustanovení Smlouvy o Evropské unii	1
II. Vybraná ustanovení Smlouvy o fungování Evropské unie	5
III. Vybraná ustanovení Listiny základních práv EU	11
IV. Vybraná ustanovení Vídeňské úmluvy o smluvním právu	13

I. Autonomní výklad v právu EU	15
I.1 Autonomie práva EU	15
I.2 Autonomní výklad práva EU	18

II. Rozhodovací praxe ohledně autonomního výkladu a její vývoj	25
II.1 Povinnost k autonomnímu výkladu	25
II.2 Metodika a metody autonomního výkladu práva EU	29
II.2.1 Unikátní povaha práva EU	29
II.2.2 Předběžná otázka; <i>acte clair</i> ; <i>acte éclairé</i>	30
II.3 Jazykový a gramatický výklad	33
II.4 Systematický výklad	36
II.5 Teleologický výklad	39
II.6 Komparativní výklad	42
II.7 Historický vývoj	43

III. Právní základ autonomního výkladu práva EU	53
III.1 Reflexe autonomního výkladu v právu primárním	53
III.2 Právní základ pro výkladovou pravomoc Soudního dvora (SDEU) ...	58
III.3 Charakter rozhodnutí Soudního dvora (SDEU)	59
III.4 Autonomní výklad v sekundárním právu EU	61

IV. Odlišnosti při autonomním výkladu primárního a sekundárního práva a jednotlivých druhů pramenů sekundárního práva	63
IV.1 Odlišnosti výkladu primárního a sekundárního práva	63
IV.2 Výklad směrnic	67
IV.2.1 Charakter směrnic	67
IV.2.2 Přímý účinek směrnic	67
IV.2.3 Nepřímý účinek směrnic – doktrína eurokonformního výkladu	70
IV.3 Doporučení a stanoviska; soft law	70

IV.4	Důvod pro odlišný výklad primárního a sekundárního práva	72
V.	Vliv vnitrostátního práva na autonomní výklad práva EU	73
V.1	Vzájemně si konkurující roviny případného vlivu vnitrostátního práva na autonomní výklad práva EU	73
V.2	Teoretická koncepce absence vlivu vnitrostátního práva na výklad práva EU	74
V.3	Extenzivní pojetí možného vlivu vnitrostátního práva na výklad práva EU	77
V.4	Odkaz na vnitrostátní právo v nadnárodní právní normě	86
VI.	Vliv pramenů mezinárodního původu (mezinárodního práva) a zejména mezinárodních smluv na výklad práva EU	88
VI.1	Prameny mezinárodního práva	88
VI.2	Ex aequo et bono	90
VI.3	Lidskoprávní dokumenty jako pramen mezinárodního práva	91
VI.4	Vliv mezinárodních smluv na autonomní výklad práva	92
VI.5	Mezinárodní smlouvy uzavřené Evropskou unií	95
VI.6	Paralelní smlouvy	97
VI.7	Směšené smlouvy	97
VI.8	Dvoustranné smlouvy mezi členskými státy	98
VI.9	Mezinárodní smlouvy členských států se třetími zeměmi	99
VI.10	Mezinárodní smlouvy, jimiž není vázána Evropská unie ani členský stát	101
VI.11	Faktický vliv mezinárodních smluv na výklad práva EU	101
VI.12	Vliv ostatních pramenů mezinárodního práva na autonomní výklad	103
VI.13	Autonomní výklad práva WTO v rámci Evropské unie	104
VI.13.1	Negativní přístup Soudního dvora k přímému účinku práva WTO	104
VI.13.2	Přímý účinek TRIPS	109
VI.13.3	Nepřímý účinek předpisů WTO	110
VII.	Vliv přistoupení nového členského státu k Evropské unii a historických změn na autonomní výklad práva EU	113
VII.1	Zásady autonomního výkladu z hlediska vývojových změn	113
VII.2	Přistoupení nového členského státu	115
VII.3	Legislativa	116
VII.4	Aplikace práva EU	117
VII.5	Argumentace historickým výkladem a skutečnostmi sahajícími před některé historické milníky	121
VII.5.1	Zásadní historické změny	121
VII.5.2	Vliv výrazného rozšíření členských států na historický výklad	121
VII.5.3	Historický vývoj přístupu k určitým právním institutům; dynamický výklad (evolutivní výklad)	124
VII.5.4	Adaptace výkladu z důvodu personálního obsazení Soudního dvora	131

VIII. Jazykový výklad a multilingválnost EU a práva EU	134
VIII.1 Podstata a význam jazykového výkladu	134
VIII.2 Jazykový výklad v rozhodovací praxi Soudního dvora	137
VIII.3 Vliv multilingvismu na autonomní výklad	141
VIII.4 Odlišnost jedné z jazykových verzí	146
VIII.5 Odlišnost více jazykových verzí	151
VIII.6 Přístupy praxe při komparaci jazykových verzí.....	152
VIII.7 Mezinárodní aspekty a souvislosti výkladu rozdílných jazykových verzí	155
VIII.8 Podstata rozdílů mezi jazykovými verzemi pramenů práva EU.....	158
VIII.9 Výklad v případě nesouladu jazykových verzí a doktrína <i>acte clair</i>	164
VIII.10 Výklad v případě nesouladu jazykových verzí a absence <i>acte éclairé</i>	171
VIII.11 Postup z pohledu soudů	172
VIII.11.1 Postup vnitrostátního soudního orgánu.....	172
VIII.11.2 Postup Soudního dvora	174
VIII.12 Zákaz majorizace (absence hlediska majority)	175
VIII.13 Materiální aspekty interpretovaného pojmu	176
VIII.14 Závaznost jazykových verzí a úřední jazyk vnitrostátního soudu	180
VIII.15 Teritoriální rozšiřování EU a zvýšení počtu oficiálních jazyků z hlediska interpretace práva EU	181
VIII.15.1 Závaznost práva EU pro nový členský stát z jazykového hlediska.....	181
VIII.15.2 Výklad ve srovnání s předchozími členskými státy	185
VIII.15.3 Interpretační konsekvence časové působnosti práva EU v právním řádu nového členského státu.....	191
 IX. Důsledky chyb ve výkladu způsobených vadným překladem; nároky stran.....	 194
IX.1 Odpovědnost za publikaci unijních aktů	194
IX.2 Odpovědnost za překlady unijních aktů	196
IX.3 Škoda způsobená chybným překladem a následným chybným výkladem.....	198
IX.3.1 Obecné předpoklady pro náhradu újmy (náhradu škody) společné pro nároky proti EU i členskému státu.....	198
IX.3.1.1 Odpovědnost EU	198
IX.3.1.2 Odpovědnost členského státu	201
IX.3.1.3 Druhy odpovědnosti	205
IX.3.1.4 Společná odpovědnost EU a členského státu	213
IX.3.2 Zavinění.....	217
 X. Historický výklad práva EU.....	 222
X.1 Historický výklad v rozhodovací praxi Soudního dvora	222
X.2 Historický výklad v rozhodovací praxi mezinárodních soudních orgánů jiných než soudů EU	231

X.3	Vliv změny počtu členských států Evropské unie na autonomní výklad	233
XI.	Vliv Maastrichtské smlouvy a Lisabonské smlouvy a jiných Smluv na autonomní výklad	235
XI.1	Maastrichtská smlouva	235
XI.2	Amsterodamská smlouva	239
XI.3	Lisabonská smlouva	243
XI.4	Listina základních práv EU	244
XI.4.1	Listina základních práv EU jako součást primárního práva	244
XI.4.2	Limity vlivu Listiny základních práv EU	248
XI.5	Evropská úmluva o ochraně lidských práv (EÚLP)	250
XI.6	Vliv jiných než úředních (oficiálních) jazyků EU na autonomní výklad práva EU	254
XII.	Autonomní výklad práva EU a autonomní výklad mezinárodních smluv, kterými je vázána Evropská unie	255
XII.1	Autonomní výklad práva EU a jeho základ v obecném mezinárodním právu	255
XII.2	Interpretace právních aktů sekundárního práva a výkladů pramenů práva v jiných oblastech	259
XII.3	Autonomní výklad mezinárodních smluv a mezinárodní smlouvy, kterými je vázána EU	263
XII.4	Výklad smluv uzavřených pouze Evropskou unií	268
XII.5	Výklad mezinárodních smluv uzavřených Evropskou unií a současně členským státem EU (tzv. paralelní smlouvy)	269
XII.6	Výklad smluv uzavřených jak Evropskou unií, tak členským státem EU (tzv. smíšené smlouvy)	270
XII.7	Vázanost EU mezinárodními smlouvami, jejichž signatáři mohou být pouze státy	273
XII.8	Vstup EU do mezinárodní smlouvy v důsledku sukcese	274
XII.9	Požadavek právní jistoty ohledně výkladu mezinárodních smluv z pohledu třetích stran	275
XIII.	Výklad práva EU prováděný mezinárodními soudními orgány mimo Evropskou unii	277
XIII.1	Soudní dvůr Evropské unie	277
XIII.2	Vztah Soudního dvora Evropské unie (SDEU) a Evropského soudu pro lidská práva (ESLP)	278
XIII.3	Soud Evropského sdružení volného obchodu (ESVO)	284
XIII.4	Jiné mezinárodní soudy zohledňující rozhodnutí Soudního dvora	288
XIV.	Rozpor autonomního výkladu práva EU se základními principy práva členského státu EU	292
XIV.1	Právní a legislativní východiska	292
XIV.2	Rozhodovací praxe Soudního dvora	293

XIV.3	Výklad a rozhodnutí Soudního dvora <i>ultra vires</i>	304
XIV.3.1	Výkladová praxe německého Spolkového ústavního soudu (Bundesverfassungsgericht) – vstupní exkurz I.....	304
XIV.3.2	Výkladová praxe polského Ústavního soudu (Trybunał Konstytucyjny) a jiných soudů – vstupní exkurz II.....	306
XIV.3.3	Dosah ustanovení čl. 2 SEU	310
XIV.4	Postup při výkladu jednotlivých právních aktů práva EU; střet výkladu práva EU a výkladu základních právních principů a ústavních hodnot členských států	315
XIV.5	Postupy pro řešení konfliktů výkladu mezi členskými státy EU a Soudním dvorem při interpretaci základních hodnot členského státu.....	319
XV.	Autonomní výklad práva EU a autonomní výklad mezinárodních smluv – interpretační shody a rozdíly	323
XV.1	Autonomní výklad mezinárodních smluv.....	323
XV.2	Autonomní výklad práva EU na pozadí mezinárodního práva a mezinárodního společenství.....	324
XV.3	Autonomie jako společný prvek výkladu mezinárodních smluv a práva EU	325
XV.4	Rozdíly v autonomním výkladu mezinárodních smluv a práva EU	325
XV.5	Odlišnost výkladu shodného (podobného) institutu podle pravidel pro výklad mezinárodních smluv a principů pro interpretaci práva EU	328
XV.6	Interakce mezinárodního práva a práva EU v jednom řízení ohledně tétož institutu.....	332
	Literatura	335
	Věcný rejstřík	371

IV.

Odlišnosti při autonomním výkladu primárního a sekundárního práva a jednotlivých druhů pramenů sekundárního práva

IV.1 Odlišnosti výkladu primárního a sekundárního práva

Pro identifikaci rozdílů mezi autonomním výkladem primárního a sekundárního práva je třeba si uvědomit rozdíl v samotné podstatě těchto pramenů. Z jejich podstaty vyplývá zásada rovnosti členských států a potřeba jednotného výkladu. 94

Základní rozdíl v povaze primárního a sekundárního práva spočívá bezpochyby ve způsobu jejich přijímání a v jejich právní síle. Zatímco primární právo se tvoří konsensem smluvních stran na poli světového společenství, tedy suverénních států v rámci mezinárodního práva, sekundární právo vytváří legislativní a rozhodovací činnost za pomoci právních aktů orgánů EU. 95

Právě způsob, kterým byl dán život primárnímu právu, je pro něj definující. Jelikož se státy jako smluvní strany dohodly na vzniku Evropské unie, resp. předtím na vzniku Evropského společenství, je nasnadě, že to není právo EU, ale mezinárodní právo, které dalo vzniknout Evropské unii. Ptáme-li se na rozdíl v autonomním výkladu primárního práva a práva sekundárního, je na místě přihlídnout k povaze vzniku primárního práva. Je to právě jeho výše uvedená charakteristika, tedy to, že jde o komplex smluv v prostoru mezinárodního společenství, která odůvodňuje základní rozdíl v autonomním výkladu mezi primárním a sekundárním právem. Evropská unie ostatně je subjektem mezinárodního práva. Ač ji lze považovat za mezinárodní organizaci,¹³⁵ popřípadě euroskeptickým úhlem pohledu za kvazifederaci bez ústavy,¹³⁶ nelze popřít význam EU v mezinárodním prostředí. I to svědčí o rozdílné povaze práva primárního a práva sekundárního a je mimo jiné jedním z důvodů, proč autonomní výklad obou těchto skupin pramenů je a musí být rozdílný. 96

¹³⁵ Pro názor, že Evropská unie je mezinárodní organizací, avšak *sui generis*, viz například Bengoetxea, J. The EU as (More than) an International Organization. In: Klabbers, J., Wallendahl, A. Research Handbook on the Law of International Organizations. Northampton Publishing House, 2011.

¹³⁶ Pro analýzu Evropské unie z hlediska její federalizace viz Maier, P. V. The European Union as a Federal Polity? An Input to an Unfinished Symphony. Paper for the 21st World Congress of the International Political Science Association (IPSA): Global Discontent? Dilemmas of Change. Santiago, Chile (2009), dostupné na: <https://core.ac.uk/download/pdf/61009062.pdf> [poslední návštěva 9. listopadu 2020].

- 97 Autonomní výklad sekundárního práva, ať jde o směrnice, nařízení či rozhodnutí,¹³⁷ logicky vyplývá z rámce, ze kterého toto právo vzešlo, tedy z primárního práva. Pozorovatelný rozdíl nastává proto, že primární právo jako *nejsilnější právní síla* v rámci pomyslné hierarchizované pyramidy práva EU nastoluje pro právo sekundární poněkud jiný rámec, než který panuje v konvenčním právu mezinárodního společenství pro právo primární. Vzhledem k tomu, že jeho existence je navázána na právo vyššího stupně právní síly, odpovídá i jeho výklad tomuto vztahu.
- 98 Ze samotné podstaty sekundárního práva zjevně vyplývá, že jeho prameny ani nelze vykládat stejným způsobem a ve stejném režimu jako právo primární. Oba tyto rámce se nacházejí v odlišném *právním prostoru*. Primární právo tedy vytvořilo pomyslný *kapesní vesmír, mikrokosmos*, do kterého umístilo obecnou legislativu EU. Soudní dvůr k tomuto již v minulosti uvedl (cit.): „[V]e chvíli, kdy je nutné vykládat ustanovení sekundárního práva, přednost musí být dána takovému výkladu, který vykresluje toto ustanovení v souladu se Smlouvou; [...]“¹³⁸

¹³⁷ K tomu viz například rozsudek Soudního dvora ve spojených řízeních sp. zn. 16/62 a 17/62, ze 14. prosince 1962, ve věci *Confédération nationale des producteurs de fruits et légumes a další v. Conseil de la Communauté économique européenne*, ECLI:EU:C:1962:47, odst. 3 a násl. (v českém orientačním překladu, cit.): „[K]ritérium pro rozlišení pojmu ‚rozhodnutí‘ a ‚nařízení‘ je nutno hledat v obecné ‚aplikaci‘, nebo v opačném případě v předmětném opatření. Rozhodnutí je v individuálním zájmu konkrétních jednotlivců; jeho základní charakteristiky vyplývají z omezení okruhu osob, kterým je adresováno. Nařízení, mající v podstatě legislativní povahu, není adresováno omezenému, určitému či neurčitěmu, počtu osob, ale vztahuje se na objektivně určené situace. Způsobuje okamžité právní následky ve všech členských státech pro okruhy osob v obecném i abstraktním smyslu. Určení právní povahy opatření vycházejícího od Rady nebo Komise nezáleží pouze na jeho oficiálním označení, nýbrž zohlednit je primárně zapotřebí jeho předmět a obsah.“

V angličtině (cit.): „[T]he criterion for the distinction between the terms ‚decision‘ and ‚regulation‘ should be sought in the general ‚application‘ or otherwise of the measure in question. A decision is of individual concern to specific individuals; its essential characteristics arise from the restriction of the class of persons to whom it is addressed. A regulation, being essentially of a legislative nature, is not addressed to a restricted number of persons, defined or identifiable, but applies to objectively determined situations. It involves immediate legal consequences in all member states for categories of persons viewed in a general and abstract manner. The determination of the legal nature of a measure emanating from the Council or the Commission does not depend only on its official designation, but should first take into account its object and content.“

Ve francouzštině jako jazyce řízení (cit.): „[L]e critère de la distinction entre les termes ‚décision‘ et ‚règlement‘ doit être recherché dans la ‚portée‘ générale ou non de l’acte en question. La décision concerne individuellement des sujets déterminés; ses traits essentiels résultent de la limitation des ‚destinataires‘ auxquels elle s’adresse. Le règlement, de caractère essentiellement normatif, ne s’adresse pas à des destinataires limités, désignés ou identifiables, mais s’applique à des situations déterminées objectivement. Il comporte des effets juridiques immédiats, dans tous les États membres, à l’égard de catégories de personnes envisagées d’une manière générale et abstraite. 4. L’appréciation de la nature juridique d’un acte émis par le Conseil ou par la Commission ne dépend pas uniquement de sa dénomination officielle, mais doit tenir compte, en premier lieu, de son objet et de son contenu.“

¹³⁸ Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ve spojených řízeních sp. zn. 201/85 a 202/85, z 25. listopadu 1986, ve věci *Marthe Klensch et al. v. Secrétaire d’État à l’Agriculture et à la Viticulture*, ECLI:EU:C:1986:439, odst. 21 (v českém orientačním překladu, cit.): „[V] této souvislosti je vhodné poukázat na to, že ve svém rozsudku z 13. prosince 1983, ve věci 218/82 Komise v. Rada (1983) ECR 4063, soud zaujal názor, že když je nutné vyložit ustanovení sekundárního práva společenství, měl by být pokud možno upřednostněn výklad, který činí ustanovení souladné se smlouvou; v tomto případě musí být konkrétně vzat v úvahu požadavek nediskriminovat mezi výrobci uvnitř společenství, který je stanoven v článku 40 odst. 3 Smlouvy o EHS.“

V angličtině (cit.): „[I]n this connection it is appropriate to point out that, in its judgment of 13 December 1983 in case 218/82 commission v council (1983) ECR 4063, the court took the view that when it is necessary to interpret a provision of secondary community law, preference should as far as possible be given to the interpretation which renders the provision consistent with the treaty; in this case regard must be had specifically to the requirement not to discriminate between producers within the community which is laid down in article 40 (3) of the EEC treaty.“

Ve francouzštině jako jazyce řízení (cit.): „[A] cet égard, il y a lieu de rappeler que la cour a constaté, dans son arrêt du 13 décembre 1983 (commission/conseil, 218/82, rec. P. 4063), que, lorsqu’un texte du droit communautaire dérive exige une interprétation, il doit être interprété, dans la mesure du possible, dans le sens de sa conformité avec les dispositions du traité et, plus particulièrement en l’espèce, avec l’exigence de non-discrimination entre producteurs de la communauté prévue à l’article 40, paragraphe 3, du traité.“

[...] *spolu se základními principy práva EU*.¹³⁹ To ovšem neznamená, že sekundární právo lze interpretovat v rozporu s právem mezinárodním.¹⁴⁰

Výklad sekundárního práva je tedy v jisté míře odlišný od výkladu práva primárního. Primární právo totiž pomyslně stojí nad celým právem sekundárním, a samo mu tak poskytuje prostor pro jeho existenci. Zatímco tedy pro právo sekundární platí, že se vykládá v režimu Soudním dvorem judikovaného postupu, primární právo má specifickou povahu. Přitom za nejvýznamnější lze považovat tu skutečnost, že takový výklad musí být v souladu s právem primárním. Při výkladu primárního práva je totiž nutné zohlednit, že jeho obsah tvoří mezinárodní smlouvy. Je proto zásadně důležité posoudit, do jaké míry mají při interpretaci vliv výkladové postupy podle mezinárodního práva [veřejného].

Jestliže skupina států podepsala mezinárodní smlouvu, která dala vzniknout mezinárodní organizaci *sui generis* (Evropské unii), lze správně konstatovat, že by se tato smlouva měla vykládat podle principů mezinárodního práva veřejného. Je však zapotřebí poznamenat, že zakládající státy přímo v textu této smlouvy vyjádřily též vůli zřídit soudiště, které bude provádět výklad této smlouvy. Tímto soudištem se stal právě Soudní dvůr.¹⁴¹ Zřízení takového soudiště je však vlastní též postupům v mezinárodním právu. Je ovšem nutné zdůraznit, že jde o soudiště pro omezený a uzavřený okruh subjektů, strany dané smlouvy. Již jen mechanismy přijetí jiných členů EU je zapotřebí v tomto ohledu považovat za specifické. Případní adepti členství totiž musí v rámci asociačního režimu absolvovat složitý proces adaptace svého práva tak, aby se toto právo stalo

99

100

¹³⁹ Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) sp. zn. C-314/89, z 21. března 1991, ve věci *Siegfried Rauh v. Hauptzollamt Nürnberg-Fürth*, ECLI:EU:C:1991:143, odst. 17 (v českém orientačním překladu, cit.): „[S]oud důsledně zastává (viz naposledy rozsudek ve spojených věcech 201 a 202/85 *Klensch v. Secrétaire d'Etat à l'Agriculture et à la Viticulture* [1986] ECR 3477, bod 21), že pokud je nutné vyložit ustanovení sekundárního práva Společenství, měl by být pokud možno upřednostněn výklad, který činí ustanovení souladné se Smlouvou a obecnými principy práva Společenství.“

V angličtině (cit.): „[T]he Court has consistently held (see most recently the judgment in Joined Cases 201 and 202/85 *Klensch v. Secrétaire d'Etat à l'Agriculture et à la Viticulture* [1986] ECR 3477, paragraph 21) that where it is necessary to interpret a provision of secondary Community law, preference should as far as possible be given to the interpretation which renders the provision consistent with the Treaty and the general principles of Community law.“

V němčině jako jazyce řízení (cit.): „[D]enn nach ständiger Rechtsprechung (siehe zuletzt Urteil vom 25. November 1986 in den verbundenen Rechtssachen 201/85 und 202/85, *Klensch/Staatssekretär, Slg.* 1986, 3477, Randnr. 21) ist eine Bestimmung des abgeleiteten Gemeinschaftsrechts im Fall ihrer Auslegungsbedürftigkeit möglichst so auszulegen, daß sie mit dem EWG-Vertrag und den allgemeinen Grundsätzen des Gemeinschaftsrechts vereinbar ist.“

¹⁴⁰ Rozsudek Soudního dvora ve spojených řízeních sp. zn. C-21/72, C-22/72, C-23/72 a C-24/72, z 12. prosince 1972, ve věci *International Fruit Company NV et al. v. Produktschap voor Groenten en Fruit*, ECLI:EU:C:1972:115, bod 1 výrokové části (v českém orientačním překladu, cit.): „[P]latnost opatření přijatých orgány, ve smyslu článku 177 Smlouvy o EHS, může být posuzována s odkazem na ustanovení mezinárodního práva, pokud toto ustanovení zavazuje společenství a je způsobilé přiznávat jednotlivcům práva, kterých se mohou dovolávat před soudy.“

V angličtině (cit.): „[T]he validity, within the meaning of article 177 of the EEC treaty, of measures taken by the institutions may be judged with reference to a provision of international law when that provision binds the community and is capable of conferring on individuals rights which they can invoke before the courts.“

Ve francouzštině jako jazyce řízení (cit.): „[L]a validité, au sens de l'article 177 du traité CEE, des actes pris par les institutions peut être appréciée au regard d'une disposition du droit international, lorsque cette disposition lie la communauté et est de nature à engendrer pour ses justiciables le droit de s'en prévaloir en justice.“

¹⁴¹ Viz ustanovení čl. 34 Smlouvy o o založení ESUO (v českém orientačním překladu, cit.): „[S]oudní dvůr zajišťuje dodržování práva při výkladu a provádění této smlouvy a prováděcích právních předpisů.“

V angličtině (cit.): „[I]f the Court declares a decision or recommendation void, it shall refer the matter back to the High Authority.“

kompatibilní s právem EU a současně kompatibilní se standardy jeho členských států vyplývajících ze základních zásad práva EU a Evropské unie samotné.

- 101** Proto mohl Soudní dvůr vytvořit vlastní systematiku, jejímž prostřednictvím poskytuje výklad primárního práva, avšak pouze v těch limitech, které mu toto právo samo stanoví. Konkrétně se v tomto ohledu v ustanovení čl. 19 odst. 1 věta druhá SEU stanoví, že SDEU (cit.): „[Z]ajišťuje dodržování práva při výkladu a provádění Smluv.“ Soudní dvůr tak není nutně vázán postupem takovým, jaký stanoví například Vídeňská úmluva. Naopak již v klíčovém rozhodnutí **Van Gend en Loos** Soudní dvůr určil (v českém překladu, cit.):

„[Z] cíle Smlouvy o EHS, kterým je vytvoření společného trhu, jehož fungování se přímo dotýká procesních subjektů Společenství, vyplývá, že tato smlouva je více než dohodou zakládající pouze vzájemné povinnosti mezi smluvními státy. Toto pojetí je potvrzeno preambulí Smlouvy, která se kromě vlád týká i národů, a konkrétněji zřízením orgánů institucionalizujících suverénní práva, jejichž výkon se dotýká jak členských států, tak jejich občanů.“¹⁴²

- 102** Na toto myšlenkově navazuje a uvedené závěry potvrzuje rovněž Posudek SDEU 2/13 (v českém překladu, cit.):

„[J]ak již Soudní dvůr opakovaně konstatoval, zakládací Smlouvy Unie totiž zavedly na rozdíl od běžných mezinárodních smluv nový právní řád s vlastními orgány, v jehož prospěch státy, které jsou členy Unie, omezily svá svrchovaná práva, a to ve stále širších oblastech, a jehož subjekty jsou nejen tyto státy, ale také jejich státní příslušníci.“¹⁴³

- 103** Soudní dvůr vyjadřuje to, že ačkoli zakládací smlouvy (Smlouvy) jsou mezinárodními smlouvami uzavřenými mezi státy, jejich podstata není takto přímočará. Při jejich výkladu se tedy musí uplatnit pravidla, která obecně dovozuje Soudní dvůr.

- 104** Je ovšem zapotřebí rovněž poznamenat, že SDEU ve svých rozhodnutích na Vídeňskou úmluvu odkazuje. I bez takového odkazu však Soudní dvůr logicky může využít obdobnou metodologii interpretace, kterou stanoví Vídeňská úmluva, resp. která vyplývá z obvyčejového mezinárodního práva, či která obecně vyplývá z mezinárodních smluv. Kupříkladu v rozhodnutí „[P]rocedural issue relating to a seizure of goods belonging to **Metalsa Srl**“ Soudní dvůr v roce 1993 stanovil (v českém orientačním překladu, cit.):

„[M]ezinárodní smlouva nesmí být vykládána pouze s odkazem na termíny, kterými je formulována, nýbrž rovněž s ohledem na její cíle. Článek 31 Vídeňské úmluvy ze dne 23. května 1969, o smluvním právu, v tomto ohledu stanoví, že smlouva má být vykládána v dobré víře v souladu s obvyklým významem použitých termínů, v jejich kontextu a s ohledem na její předmět a účel (Posudek 1/91 [1991] ECR I-6079, bod 14).“¹⁴⁴

¹⁴² Rozsudek Soudního dvora sp. zn. 26/62, z 5. února 1963, ve věci *N.V. Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos v. Nederlandse administratie der belastingen*, ECLI:EU:C:1963:1, část B.

¹⁴³ Posudek Soudního dvora sp. zn. 2/13, z 18. prosince 2014, vydaný na žádost Evropské komise na základě čl. 218 odst. 11 SFEU dne 4. července 2013, ECLI:EU:C:2014:2454, odst. 157.

Srov. též například *Halberstam, D.* Opinion 2/13 of the Court (C.J.E.U.). *International Legal Materials*, 2016, roč. 55, č. 2, s. 267–306 aj.

¹⁴⁴ Rozsudek Soudního dvora sp. zn. C-312/91, z 1. července 1993, ve věci *[P]rocedural issue relating to a seizure of goods belonging to Metalsa Srl*, ECLI:EU:C:1993:279. (v angličtině, cit.): „[A]n international treaty must not be interpreted solely by reference to the terms in which it is worded but also in the light of its objectives. Article 31 of the Vienna Convention of 23 May 1969 on the law of treaties stipulates in that respect that a treaty is to be interpreted in good faith in accordance with the ordinary meaning to be given to its terms in their context and in the light of its object and purpose (Opinion 1/91 [1991] ECR I-6079, paragraph 14).“

IV.2 Výklad směrnic

IV.2.1 Charakter směrnic

Výklad směrnic je specifický, nikoli však odtržený od výkladu sekundárního práva jako celku. Vyplývá to ze smyslu těchto právních aktů. Úkolem směrnice je harmonizace práva členských států. Směrnice je proto nutno vykládat autonomně. V opačném případě, tedy pokud by se vykládaly v závislosti na právu členských států, by se směrnice stala neúčinnou.¹⁴⁵

105

Pro svou povahu se směrnice označují jako *akty na cíl*. Členský stát tedy disponuje autonomií, ve zvolení způsobu, jakým konkrétní směrnici implementuje. Nemůže však rozhodnout o tom, zda ji vůbec implementuje, či nikoliv. Členský stát je povinen směrnicí vždy do svého vnitrostátního práva implementovat, a to správně a ve stanoveném časovém horizontu, nejčastěji do dvou let.

106

IV.2.2 Přímý účinek směrnic

Při výkladu směrnic je zapotřebí dbát na to, že směrnice může mít přímý účinek v případě porušení povinnosti členského státu transponovat směrnici včas a řádně do vnitrostátního práva, to jest dosáhnout odpovídajícího výsledku zamýšleného směrnicí z formálního i aplikačně praktického hlediska (promítnout ve svém vnitrostátním právu věcný obsah směrnice). Směrnice obecně slouží k dosažení určitých vytyčených cílů. Je tedy závazná jen co do výsledku, nikoli však v celém svém rozsahu.¹⁴⁶ Tomu ostatně odpovídá i dikce čl. 288 *alinea tertia* SFEU (cit.): „[...] směrnice je závazná pro každý stát, kterému je určena, pokud jde o výsledek, jehož má být dosaženo, přičemž volba formy a prostředků se ponechává vnitrostátním orgánům.“¹⁴⁷

107

Z vymezení směrnice by se mohlo zdát, že přímého účinku nemůže nabýt. Soudní dvůr však v rozhodnutí *Van Duyn*¹⁴⁸ vysvětlil, jakým způsobem je zapotřebí čl. 288 SFEU vykládat. Stanovil totiž, že je tuto úpravu zapotřebí vykládat extenzivně (extenzivní výklad). Povoluje-li pak SFEU přímý účinek u nařízení,¹⁴⁹ nelze ani přímý účinek

108

V italštině jako jazyce řízení (cit.): „[U]n trattato internazionale deve infatti essere interpretato non soltanto sulla base dei termini in cui è redatto, ma anche alla luce dei suoi obiettivi. L'art. 31 della convenzione di Vienna 23 maggio 1969 sul diritto dei trattati precisa, a questo proposito, che un trattato dev'essere interpretato in buona fede, secondo il senso comune da attribuire ai suoi termini nel loro contesto, ed alla luce del suo oggetto e del suo scopo (parere 14 dicembre 1991, 1/91, Race. pag. I-6079, punto 14).“

¹⁴⁵ Viz čl. 288 SFEU (cit.): „[P]ro výkon pravomocí Unie přijímají orgány nařízení, směrnice, rozhodnutí, doporučení a stanoviska. [...] Směrnice je závazná pro každý stát, kterému je určena, pokud jde o výsledek, jehož má být dosaženo, přičemž volba formy a prostředků se ponechává vnitrostátním orgánům.“

V angličtině (cit.): „[T]o exercise the Union's competences, the institutions shall adopt regulations, directives, decisions, recommendations and opinions. [...] A directive shall be binding, as to the result to be achieved, upon each Member State to which it is addressed, but shall leave to the national authorities the choice of form and methods.“

¹⁴⁶ Viz Klíma, K. et al. Evropské právo. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 119.

¹⁴⁷ V českém překladu (cit.): „[...] Směrnice je závazná pro každý stát, kterému je určena, pokud jde o výsledek, jehož má být dosaženo, přičemž volba formy a prostředků se ponechává vnitrostátním orgánům.“

V angličtině (cit.): „[...] A directive shall be binding, as to the result to be achieved, upon each Member State to which it is addressed, but shall leave to the national authorities the choice of form and methods.“

¹⁴⁸ Viz rozsudek Soudního dvora sp. zn. 41-74, ze 4. prosince 1974, ve věci *Yvonne Van Duyn v. Home Office*, ECLI:EU:C:1974:133.

¹⁴⁹ Viz čl. 288 druhý pododstavec SFEU (cit.): „[N]ařízení má obecnou působnost. Je závazné v celém rozsahu a přímo použitelné ve všech členských státech.“